31 מרס 2026

מבצע "שאגת הארי" – תרחישים ושיקולים למדיניות

תא"ל (מיל.) יוסי קופרוסר וד"ר נעם אלון[1]

בתום כארבעה שבועות מפתיחת מבצע "שאגת הארי" ו-Epic Fury נראה שאנו מצויים בצומת אסטרטגי משמעותי. מן הצד האחד ניתן להצביע על הישגים מרשימים, המתורגמים לפגיעה רחבה במערכי ייצור הטק"ק ובמרכיבים רבים של תוכנית הגרעין, ולפגיעה קשה בהנהגת המשטר ובמשענות הביטחוניות שלו. אך למרות ההתקדמות לקראת השגת המטרות המוצהרות, טרם הושגו המטרות מרחיקות הלכת המיוחלות של המערכה, ובראשן הכשרת הקרקע להפלת המשטר האיראני, הוצאת האורניום המועשר מאיראן, ודיכוי יכולת ירי הטק"ק.[2]

זאת ועוד, נראה שטרם נמצא פתרון לסגירתו המעשית של מצר הורמוז, וכך גם בנוגע להשגת מטרותיה של ישראל בזירות הנוספות שבהן היא פועלת (בעיקר פירוק חמאס וחיזבאללה מנשקם). מן הצד השני, הולכות ומצטברות עדויות שנקודת הסיום של המערכה הקינטית מתקרבת, בין היתר בשל הלחצים הכלכליים והגאופוליטיים של סגירת מצר הורמוז, לחצים של שחקנים אזוריים, לחצים ושיקולים פוליטיים פנים-אמריקניים ותחושה של מיצוי התועלת של המשך התקיפות כבל שהולך ונשלם מימוש התוכנית הסדורה. בנקודת זמן זו יהא זה מועיל

---

[1] תא"ל (במיל') יוסי קופרווסר הינו ראש מכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון וראש המכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין. ד"ר נעם אלון הינו חוקר בכיר במכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין.

[2] מטרות המבצע, אומנם, לא הוגדרו באופן רשמי, אך ניתן להסיק אותן מסך הצהרותיהם התקשורתיות של נשיא ארה"ב וראש ממשלת ישראל. ראה בהקשר זה: גבי סיבוני וארז וינר, "שאגת הארי – סיכום 'עד כאן' ומבט להמשך", מכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון (24 במרץ 2026. https://jiss.org.il/siboni-winner-operation-roaring-lion),

לבחון מהם התרחישים שבהם יכולה להתפתח המערכה ומהן סוגיות המפתח, השיקולים המרכזיים והנעלמים שישפיעו על אופן התפתחותה ועל משכה.[3]

ניתחנו ארבעה תרחישים אפשריים להמשכה ולסיומה של המערכה, אשר נעים במנעד שבין סבירות התממשותם (גבוהה ונמוכה) **לבין השפעתם האפשרית** (גבוהה ובינונית). שני התרחישים האפשריים אך שסבירות התממשותם נמוכה הם: **סדר אזורי חדש** (זהו התרחיש האופטימי שבו המשטר האיראני מוחלף במשטר ידידותי, וישראל מהווה רכיב מרכזי בסדר אזורי שמבוסס על הסכמי נורמליזציה); **ונטישה אמריקנית** (זהו התרחיש המסוכן שבו טראמפ מכריז על "ניצחון", ללא שינוי יסודי במצב, הכוחות האמריקנים נסוגים, וישראל נשארת לבדה במלחמת התשה עם איראן, חיזבאללה וחזיתות נוספות שנפתחות). שני התרחישים שנראה כי סבירות התממשותם גבוהה יותר הם: **מלכוד אזורי** (זהו התרחיש הבעייתי, שבו גם ארה"ב וגם ישראל שוקעות למלחמת התשה ארוכה מול משטר איראני וחיזבאללה מוחלשים, אך שורדים ומטרידים); **וזעזוע כלכלי-גאופוליטי**. (זהו תרחיש שסבירותו עולה עם הזמן. לפי תרחיש זה מצר הורמוז נותר סגור והתקיפות מכוונות לתשתיות הפקת אנרגיה. בעקבות זאת, יש פגיעה כלכלית משמעותית ומעורבות גוברת – לאו דווקא צבאית – של מעצמות נוספות.)

	השפעה גבוהה	השפעה בינונית
הסתברות נמוכה	סדר אזורי חדש	הנטישה הגדולה
הסתברות גבוהה	המלכוד האזורי/שחיקה	זעזוע כלכלי-גיאופוליטי

[3] המאמר מתבסס על סדנה ודיון משותפים למכון ירושלים לאסטרטגיה ולביטחון ולמכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין. הסדנה התבססה על מתודולוגיית ניתוח נקודת המבט של כל אחד משחקני המפתח בנפרד (כל מומחה ייצג שחקן), תוך התמקדות בתרחיש בעל סבירות נמוכה ופוטנציאל השפעה גבוה, תרחיש בעל סבירות גבוהה עם השפעה אפשרית החורגת מהצפוי, וניתוח נעלמים בטווחי הזמן הקצר, הבינוני והארוך, אשר מענה עליהם צפוי להשפיע באופן משמעותי על ביוון התרחישים העתידיים. התוצאות – תובנות והסתברויות – שוקללו באמצעות בינה מלאכותית ליצירת תרחישים משולבים ולהפקת תובנות נוספות, אשר שימשו מצע לדיון מומחים משותף. משתתפי הסדנה והדיון כללו, בין היתר, את חוקרי מכון ירושלים אלוף (מיל') יעקב עמידרור, אל"מ (מיל') פרופ' גבי סיבוני, פרופ' הלל פריש, פרופ' אפרים ענבר, אל"מ (מיל') ד"ר ערן לרמן, ד"ר אריאל אדמוני, ד"ר חי איתן כהן ינורצ'ק, ד"ר פנינה שוקר, אלכס גרינברג, עידן רול ושמעון רפאלי, ואת חוקרי המכון לחקר המתודולוגיה אל"מ (מיל') ד"ר עופר גוטרמן, ד"ר אודי ערן, תמי גולדברג ודודי סימן טוב.

שאלות, נעלמים ומשמעויות

שאלת שרידותו של המשטר האיראני היא הנעלם הקריטי ביותר. סיום המערכה, כשהמשטר האיראני נותר על מכונו, גם אם מוחלש ומוכה (או בעל מאפייני שליטה וניהול שונים מהמוכר), יאפשר לו להכריז על "ניצחון" מעצם העובדה שהצליח לשרוד מלחמה נגד המעצמה הגדולה בעולם ובעלת בריתה האזורית (ישראל). כפי שלמדנו מעימותים קודמים (לבנון השנייה, שומר החומות ועוד), אפשר כי לא יהיה מדובר בדימוי בלבד, אלא בחיזוק ממשי לתפיסת העולם השיעית-משיחית ולציר ההתנגדות.

לעניין זה עלולות להיות השלכות שליליות על הנכונות של הציבור האיראני לפעול נגד המשטר, על הדימוי של ארה"ב בקרב מדינות המפרץ ומדינות האזור ועל מידת נכונותן לקדם את הסכמי אברהם, ועל מעמדה של ארה"ב ברמה הגלובלית (כשברקע גם סכנה לכיבוש סיני של טייוואן והשפעות על המלחמה באוקראינה ועל נכונותה של רוסיה ליזום מאבקי גבול נוספים). צפויות לכך גם השלכות על מעמדה האזורי של תורכיה, המעדיפה את הישרדותו של משטר איראני מוחלש.

זאת ועוד, סיום המערכה כשהמשטר נותר על מכונו, עם האורניום המועשר (שאלת היכולת האמריקנית או הישראלית להוציא את האורניום המועשר מאיראן, בהסכמה או בבוח, היא קריטית לעניין זה) ו/או עם יכולת איום על התנועה במצר הורמוז, תיתפס בכישלון של ארה"ב וישראל. **מנגד, די בהשגת היעדים בתחום הגרעין**, בדגש על הוצאת החומר המועשר, כדי להציג את המערכה כמוצלחת, גם אם המשטר יישאר על כנו, אך מוחלש, והמצר ייפתח לתנועה ללא שינוי במאפייני השליטה בו.

שאלת מידת הנחישות של ארה"ב היא נעלם משמעותי נוסף. אומנם, עד עתה טראמפ הוכיח את נחישותו להמשיך במערכה עד שתושגנה מטרותיה בתחום הגרעין ויובטח חופש השיט במצר הורמוז, ובנגזרת מכך הוא ממשיך לעמוד לצד ישראל באופן מלא. ייתכן שהאינטרסים ליציאתו למערכה אינם רק הצורך בשלילת יכולות אסטרטגיות מהמשטר הקיצוני באיראן, אלא גם שיקולים של העצמת ארה"ב מול מתחרותיה ברמה הגלובלית (סין

ורוסיה) וחיזוק השליטה האמריקנית בשוק האנרגיה העולמי. יחד עם זאת, לא ניתן להתעלם מכך שמרבית בעלות בריתו המסורתיות (בראש ובראשונה האיחוד האירופי ובריטניה) לא הצטרפו למערכה והן רואות אותו כלא אמין, וכי בסוגיות אחרות (מכסים, אוקראינה ועוד) הוא התברר כפחות נחוש ועקבי.

ייתכן שלספקות באשר לנכונותו של טראמפ להמשיך במערכה עד הכרעת איראן יש השפעה גם על נכונותן המוגבלת של מדינות המפרץ לפעול התקפית נגד איראן (ולעיסוקן המתחדש בברית הגנה אזורית). בהקשר זה, סביר כי הימשכותה של המערכה עלולה לכרסם במידת הנחישות האמריקנית הן בשל הלחצים הפוליטיים הפנים-אמריקניים, והן בשל השיבושים בשרשראות האספקה הנובעים מסגירת מצר הורמוז (כולל השפעה מכרעת על היכולת לייצר שבבים). בעניין זה, **שאלת יכולתן האופרטיבית של ארה"ב וישראל לפתוח את מצר הורמוז ולוודא שהמעבר יישמר פתוח ובטוח לתנועה תהיה בעלת השפעה מכרעת על היכולת של ארה"ב להמשיך בניהול המערכה.** זאת, בעיקר בשל ההבנה שמלאי הטק"ק האיראני מאפשר להם להמשיך בעצימות הנוכחית עוד כמה חודשים.

מנקודת המבט של ישראל, ברור כי **תרחיש הסדר האזורי החדש הוא התרחיש המועדף ותרחיש הנטישה האמריקנית הוא התרחיש המסוכן.** במנעד שבין שני התרחישים הללו עשויות להתממש מציאויות שונות – טובות יותר או טובות פחות לישראל – שניתן להשפיע עליהן. בראש ובראשונה על ישראל לפעול לחזק את נחישותה של ארה"ב להמשיך במערכה. זאת, באמצעות ניתוק טענת התלות של המשך הלחימה מהאינטרס הישראלי, וחיזוק האינטרס האמריקני העצמאי בכך. בעניין זה, חשוב להדגיש כי לא משנה מה הייתה הסיבה האמריקנית ליציאה למלחמה, כל סיום שלה ללא הישגים משמעותיים (הפלת המשטר, פתיחת מצר הורמוז והוצאת האורניום המועשר) יקרין באופן שלילי על מעמדה של ארה"ב באזור ובזירה הגלובלית, ויעודד שחקניות נוספות לאתגר את האינטרסים האמריקניים הישירים (בכלל זה, טאיוואן).

במישור האופרטיבי, ישראל צריכה – בהסכמה אמריקנית ומתוך הבנה שאסור שהמערכה תסתיים עם דימוי ניצחון איראני, קלוש ככל שיהיה, ועם פוטנציאל שיקום של היכולות

הצבאיות והגרעיניות – **לכוון את פגיעותיה לנכסים המאפשרים פוטנציאל שיקום מהיר של היכולות.** התעוררות מחאה ציבורית איננה ניתנת לצפייה, ובכל מקרה הינה משנית לצורך לפגוע ביכולת השיקום של התעשייה האיראנית, שהוא תנאי לכל יכולת שיקום צבאית. בעניין זה, מחיר הפגיעה בשוק האנרגיה הגלובלי הוא החסם המרכזי, ולכך צריך לקבל את הסכמת טראמפ.

בנוסף, **השפעה רבה על תוצאות המלחמה תהיה לדרך שבה תראינה מדינות האזור, בדגש על המפרציות, את התפקוד הישראלי במערכה**. לפיכך, ישראל צריכה להפעיל מאמצים דיפלומטיים משמעותיים, בין אם באמצעות קשרים ישירים ובין אם באמצעות רתימה של ארה"ב, כדי לחבק את המפרציות ואת מדינות ערב – בעיקר מצרים וירדן – לספק להן מענה למוטרדות הביטחונית ולייצר להן ביטחון במחויבות האמריקנית והישראלית להשלים את המערכה עד השגת יעדיה, קרי הסרת האיום האיראני מעליהן, כמו גם לעידן שאחרי המערכה. לצד זאת, ומתוך הבנה שגם אם כלל המאמצים הללו ימומשו עדיין קיימת אפשרות שהמשטר האיראני ישרוד (גם אם מוחלש), על ישראל לתכנן את האסטרטגיה החלופית שלה לעידן שבו המזרח התיכון מתעצב מחדש תוך המשך קיומו של משטר איראני מוחלש, אך נקמני (ואפשר גם בעל שליטה על מצר הורמוז), אשר חותר להשגת נשק גרעיני.

לבנון תוסיף להיות זירת משנה, שתשאב תשומת לב ומשאבים וששאלת המשך הלחימה בה לאחר שתסתיים הלחימה באיראן תושפע מהתרחיש שיתממש בלחימה מול איראן, ותפתח מגוון תרחישים נוספים. התרחיש האופטימי שסבירותו נמוכה הוא שבעקבות הלחץ הצבאי על הארגון ונוכח מצוקת אוכלוסיית הדרום שנעקרה צפונה תעבור ממשלת לבנון מהכרזות למעשים וצבא לבנון ינסה לפרק את חיזבאללה מנשקו. תוצאותיו של תרחיש זה יכולות להיות חיוביות, אם צבא לבנון יצליח במשימתו, אך עלולות להיות בעייתיות אם הצבא ייכשל וייווצר כאוס. התרחיש הסביר יותר הוא שממשלת לבנון תמשיך להסס לפעול וחילופי האש יימשכו לאורך זמן, תוך ביסוס שליטה של צה"ל בדרום לבנון. גם כאן, למרות קיומו של גורם האמור לפרק את חיזבאללה מנשקו, ההסתברות שיעד זה יושג במלואו נראית בשלב זה נמוכה, אף שסיכוייה עולים במידה מסוימת ככל שהמשטר האיראני הולך ונחלש.